

«Էդիթ Պրինտ» հրատարակչություն

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ Էքսկուրսիաների և մշակույթային այցերի դերը սաների
զարգացման գործում

Հաստատություն՝ Կապանի թիվ 13 ՆՈՒՀ

Դաստիարակ՝ Քրիստինե Մարտիրոսյան

Ղեկավար՝ Ժաննա Ավետիսյան

Բովանդակություն

1. Ներածություն.....	3
2. Գլուխ1. Էքսկուրսիաների և մշակույթային այցերի դերը սաների զարգացման գործում.....	4
1.1. Էքսկուրսիայի նշանակությունը.....	7
1.2. Էքսկուրսիայի կազմակերպում.....	9
1.3. Էքսկուրսիայի ամփոփում.....	11
1.4. Մշակույթային այցեր.....	12
3. Եզրակացություն.....	16
4. Օգտագործվող գրականության ցանկ.....	17

Ներածություն

Էքսկուրսիան որպես ուսուցման մոտիվացիա

Էքսկուրսիաները «պատասխանատու» են երեխաների ուսումնառության մոտիվացիային: Տեսականորեն ի ցույց դնելով կյանքի ընթացքում մարդու անցած ուղին և ձեռքբերումները, ներկա վիճակը, որոշ չափով նաև ապագան, էքսկուրսիաները օգնում են ակտիվացնել, զարգացնել ճանաչողական հետաքրքրությունները երեխաների մոտ, առանց որի անհնար է իրականացնել արդյունավետ ուսուցում:

Ի՞նչ դեր ունի էքսկուրսիան կրթության մեջ:

Էքսկուրսիաներն իրականացնում են մի քանի գործառույթներ.

- Ակտիվացնում են երեխաների ճանաչողական գործունեությունը,
- Ընդլայնում են մտահորիզոնը,
- Բարձրացնում են մշակութային և ինտելեկտուալ մակարդակը,
- Օգնում են զգալ տեսական և գործնական գիտելիքների փոխներգործությունը:

Ժամանակակից տեխնոլոգիաները հնարավորություն են տալիս էքսկուրսիաները դարձնել ավելի կրթական, դաստիարակչական, ժամանցային, խաղային, ինչն էլ մոտեցնում է լսարանին նպատակին:

Ժամանակակից տեխնոլոգիաների ուղեկցությամբ կազմակերպված էքսկուրսիաները, որոնք ավելի հետաքրքրաշարժ են ու գրավիչ, տարբերվում են ավանդական ուսուցման մեթոդներից, ավելի դյուր ըմբռնելի են երեխաների համար, անջնջելի հետք են թողնում նրանց հիշողության մեջ: Այդ իսկ պատճառով, կարևոր է էքսկուրսիաների և զբոսանքների կազմակերպումն իրականացնել ճշգրիտ և հստակ պլանավորումով, նպատակային, մատչելի, շարունակական քննարկումով:

Հենց գործնական շփումների, էքսկուրսիաների և զբոսանքների միջոցով են զարգանում երեխաների ճանաչողական ունակությունները: Մերմանվում հայրենասիրությունը:

Էքսկուրսիաների և մշակույթային այցերի դերը սաների զարգացման գործում

Մարդկային հասարակության կարևորագույն խնդիրներից են բնության մեջ գոյություն ունեցող էկոլոգիական օրենքների իմացության հիման վրա բնության խելամիտ օգտագործումն ու պահպանումը: Այն հնարավորություն կտա մատաղ սերնդի ներկայացուցիչներին մտահոգվելու և անհանգստանալու էկոլոգիական համամարդկային հիմնահարցերով, կբարձրացնի պատասխանատվությունը շրջակա միջավայրի պահպանման նկատմամբ:

Մարդը հանդիսանալով բնության մի մաս, հասարակության զարգացման տարբեր դարաշրջաններում, տարբեր բնույթի ազդեցություն է ունեցել շրջակա միջավայրի վրա: Պահպանելով բնությունը՝ մենք պաշտպանում ենք մեզ և մեր սերունդների շահերը: Ուստի դրանք իրականացնելու նպատակով ստեղծվել է բնապահպանական կրթության մի ամբողջ համակարգ: Առողջ և մաքուր միջավայր ունենալու խնդրով շահագրգռված են բոլորը, ուստի բնապահպանական խնդիրները վերաբերում են և՛ փոքրերին, և՛ երիտասարդներին, և՛ մեծերին: Այս շղթայում առաջին օղակը նախադպրոցահասակ երեխաների էկոլոգիական կրթությունն է:

Նախադպրոցական հաստատություններում էկոլոգիական կրթության ծրագրի խնդիրը երեխաների շրջակա միջավայրի նկատմամբ մարդասիրական վերաբերմունքի ձևավորումն է, բնության հետ շփման, բույսերի ու կենդանիների նկատմամբ սիրո և հոգատար վերաբերմունքի դրսևորումը:

Նախադպրոցականի էկոլոգիական կրթությունը հաջող ընթացք կարող է ունենալ միայն այն դեպքում, երբ դաստիարակը քաջ գիտակցի դրա կարևորությունը, պատկերացնի նպատակներն ու խնդիրները, իրականացման ուղիներն ու միջոցները: Յուրաքանչյուր մանկավարժ պարտավոր է գիտակցել, որ բնությունը երեխայի վրա ներազդելու հզոր միջոց և դաստիարակելու լավագույն մեթոդ է, քանզի մարդկության կարևորագույն հատկանիշները գիտելիքներ ձեռք բերելու ձգտումն է, իսկ ուսուցման պարագայում իմացության խթանը ճանաչողական հետաքրքրությունների բավարարման և մտահորիզոնի ընդլայնման պահանջն է:

Մարդուն շրջապատող բնությունն ու կենդանական աշխարհը ոչ միայն անսահման գիտելիքներ ուն պարունակում իրենց մեջ, այլև անչափ հետաքրքիր են, գրավիչ, սիրելի և օգտակար: Բնության միջոցով կամ բնության զրկում դաստիարակել երեխային, նշանակում է ձևավորել որոշակի գիտելիքներ, վերաբերմունք, մտածողություն, աշխարհաճանաչում, աշխատասիրություն, գեղարվեստական ունակություններ: Այս առումով բացառիկ է էքսկուրսիաների, զբոսանքների, զրույցների, անցկացվող դիտումների, մշակութային այցելությունների դերը, որոնց շնորհիվ սանը անմիջականորեն առնչվում է բնությանը, ձեռք բերում որոշակի գիտելիքներ երկրի պատմության ու մշակույթի մասին: Նրանք բնությունից օժտված են հետաքրքրասիրությամբ և աշխույժություն են ցուցաբերում իրենց շրջապատող աշխարհի մասին տեղեկություններ ստանալիս, իսկ դիտումների ընթացքում հնարավորություն են ունենում

Ճանորթանալ, ճանաչել, տեսնել առարկան, երևույթը:

Էքսկուրսիաները հնարավորություն են տալիս վառ փաստերի վրա երեխաներին ցույց տալ բնության բազմապիսի առարկաների ու երևույթների միջև եղած կապերը, փոխկապակցվածությունը և մարդու ազդեցությունը բնության վրա: Այս ամենը նպաստում են երեխաների աշխարհաճանաչողական դիտողունակության զարգացմանը, և նրանց մեջ հետաքրքրություն և սեր են առաջացնում դեպի բնությունը, հոգատար վերաբերմունք դաստիարակում շրջապատի և հայրենի բնության նկատմամբ:

Էքսկուրսիայի նշանակությունը

Արդի կրթադաստիարակչական աշխարհը միտված է նախադպրոցական երեխաների անհատական հատկանիշների բարելավմանը: Այդ իսկ պատճառով, բազմակողմանի զարգացած և լիարժեք անհատ ձևավորելու համար նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններից պահանջվում է նոր մոտեցումների, կրթական նոր ուսուցման մեթոդների կիրառության: Դրանք պետք է ապահովեն այնպիսի հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են երեխաներին հետագա կյանքում: Նախադպրոցականի կրթադաստիարակչական գործընթացում կարևոր դեր ունի հայրենասիրության գիտակցումը: Հայրենասիրությունը դա սերն է հայրենիքի հանդեպ, որն իր մեջ ընդգրկում է շրջապատը, բնությունը, հասարակական կյանքը, ինչպես նաև ազգային սովորույթներն ու լեզուն: Անհրաժեշտ է երեխային դաստիարակել այնպես, որ նա իրեն զգա որպես հասարակության մի մասնիկը, սեր ու հարգանք տաձի դեպի մայր լեզուն, պատմությունը, մշակույթը:

Հայրենասիրության դաստիարակումը նախադպրոցականի մոտ ձևավորում է մի այնպիսի կրթական համակարգ, որի միջոցով նրանք իմանում են երկրի, մարզի, քաղաքի (գյուղի) անունը, մշակույթը, սովորությունները և հպարտությամբ լցվում հայրենիքի հանդեպ:

Հայ մեծ մանկավարժ Աբովյանն է նկատել. Բնությունն իր բազմապիսի առարկաներով ու երևույթներով, իր պես-պես գույներով ու ձայներով, դրանց միջև եղած պատճառա-հետևանքային զանազան կապերով, իր սքանչելի գեղեցկությամբ ու անկրկնելի ստեղծագործություններով ամենամեծ ուսուցիչն է, որ ամենից հեշտ ու դյուրին ձևով, խոր ու կայուն կերպով է սովորեցնում մարդկանց՝ բնությունը ճանաչել: Այդ հրաշալի դպրոցը, ուսուցման համար իր ընձեռնած բազմապիսի հնարավորություններով ու հեշտ ձևերով, ճիշտ ու լավ օգտագործելու համար, հաճախակի պետք է լինել այնտեղ՝ բնության գրկում. նրանից, նրա մեջ ու նրա միջնորդությամբ սովորելու համար: Ահա թե ինչու է կարևոր էքսկուրսիաների կազմակերպումը:

Էքսկուրսիաներն ընդլայնում են երեխաների մտահորիզոնը, նրանց միտքը հարստացնում նոր տպավորություններով: Բացի դրանից էքսկուրսիայի ժամանակ բոլոր առարկաներն ու երևույթները դիտվում և ուսումնասիրվում են բնության մեջ, իրենց բնորոշ պայմաններում, այլ առարկաների ու երևույթների հետ փոխկապակցվածության մեջ, ինչն էլ ճանաչողական, դաստիարակչական նշանակություն է ունենում երեխայի, որպես մարդ-քաղաքացու ձևավորման գործում:

Այդպիսի գրասանք-էքսկուրսիաների ընթացքում երեխաները պատկերացում են կազմում երկրի մասին, ծանոթանում նրա մշակույթին, աշխատանքային և հոգևոր սովորույթներին: Այդ գործընթացում ճանաչողությունը փոխարինում է տեսական-առարկայական ակտիվ փուլի, որի ընթացքում երեխան և՛ տեսնում, և՛ լսում, և՛ ճանաչում է շրջակա աշխարհը:

Էքսկուրսիաները երեխաների մեջ կենդանի հետաքրքրություն են առաջացնում դեպի իրենց շրջապատն ու հայրենի բնությունը, այդ շրջապատում եղած բույսերի, կենդանիների ու մարդկանց աշխատանքի նկատմամբ:

Էքսկուրսիան երեխաների հետ կազմակերպվող կրթադաստիարակչական աշխատանք է, որի ժամանակ զարգանում է ոչ միայն տարածական մտածողությունը, տրամաբանությունը, կողմնորոշումը, այլև կապակցված խոսքն է զարգանում: Էքսկուրսիայի տարբեր պահերի հաջորդականությունն ու կապը, սովորած նոր գիտելիքները և դրանցից արված եզրակացությունները նպաստում են գիտելիքների պաշարի հարստացման և խոսքի կուլտուրայի զարգացմանը:

Բացառիկ կարևոր նշանակություն ունեն էքսկուրսիաները երեխաների

դաստիարակության, ուշադրության, դիտողականության զարգացման մեջ: Ձևավորում են կարգապահություն, կազմակերպվածություն, անվտանգ վարքագծի դրսևորում, ինչը նպաստում է կոլեկտիվ փոխհարաբերությունների ստեղծմանը :

Բացի դրանից էքսկուրսիա գնալիս երեխաները երկար ժամանակ լինում ոն բնության մեջ, թարմ օդում, խաղում, զվարճանում են, ինչը նպաստում է նրանց առողջության ամրապնդմանը, բարելավում է շարժողական ակտիվությունը, բարձրացնում աշխատունակությունը, որը կարևոր է

զարգացման, կրթության ու դաստիարակության համար: Նրանք գրեթե ողջ շաբաթվա ընթացքում լինում են աշխույժ, առույգ, ակտիվ և կենսունակ, ինչն էլ դրական ազդեցություն է ունենում ուսումնադաստիարակչական պրոցեսի վրա:

Էքսկուրսիայի կազմակերպում

Էքսկուրսիայի ճիշտ անցկացումը պահանջում է էքսկուրսիայի նպատակի ու բովանդակության հստակ պատկերացում, աշխատանքի ճիշտ պլանավորում, կազմակերպում և ստացված արդյունքի ամփոփում: Էքսկուրսիաների կազմակերպման ժամանակ անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել երեք հիմնական քայլերի վրա՝ նախապատրաստում, անցկացում, ամփոփում:

Էքսկուրսիայի նպատակը պետք է բխի նախադպրոցականների խնդիրներից, պահանջներից, տարիքային առանձնահատկություններից: Նպատակը որոշելուց դաստիարակը պետք է մանրամասն ուսումնասիրի և տեղեկացված լինի տվյալ թեմայի մասին, որպեսզի կարողանա երեխաներին բավարար չափով տեղեկություններ հաղորդել:

Այդ պատճառով պետք է միջոցառումն կազմակերպելիս՝

- Նշել էքսկուրսիայի թեման,
- Նպատակը,
- Այն անցկացնելու հնարներն ու ձևերը,
- Ընտրել տարվա եղանակին, երեխաների ֆիզիկական հնարավորություններին համապատասխան վայր,
- Երեխաների հետ անցկացնել նախնական գրույց՝ հետաքրքրություն առաջացնելու նպատակով,
- Հիշեցնել անվտանգության կանոնների մասին:

Էքսկուրսիան սկսվում է նրանով, որ դաստիարակը երեխաներին հիշեցնում և կրկին բացատրում է էքսկուրսիայի նպատակը, անելիքներն ու պարտավորությունները:

Դաստիարակը հենց էքսկուրսիայի սկզբից պետք է հետաքրքրություն առաջացնի դեպի տվյալ վայրի, առարկայի, երևույթի հանդեպ, որպեսզի երեխաները մեծ ուշադրությամբ և լարվածությամբ լսեն և դիտեն այն: Այդ իսկ պատճառով դաստիարակը պետք է այնպիսի հարցեր առաջադրի, որոնց պատասխանը գտնելու համար երեխաները հակադրված լինեն ամբողջ

Էքսկուրսիայի ընթացքում ուշադրությամբ դիտել ուսումնասիրվող օբյեկտները:

Էքսկուրսիայի ընթացքում ոչ միայն դիտվում են առարկաներն ու երևույթները, այլև բազմաթիվ այլ նյութեր են հավաքվում՝ գույզգույն տերևներ, կաղին, հատապտուղներ, չորացած ծառի ճյուղեր, կոներ և այլն:

Էքսկուրսիաներից հետո պետք է կազմակերպել ամրապնդող պարապմունքներ՝ ստացված ինֆորմացիան ավելի լավ յուրացնելու համար: Ավելի նպատակահարմար է զրույցը, ապլիկացիան, ծեփը, նկարչությունը՝ Էքսկուրսիայի թեմային համապատասխան:

Վերը նշվածների դրական կողմերից ելնելով անհրաժեշտ է թեմատիկ էքսկուրսիաներ կազմակերպել կրթադաստիարակչական և հայրենասիրական թեմաներով:

Այսպիսի նախագծերի համար անհրաժեշտ է դեկավարվել հետևյալ նախադրյալներով.

- Հասանելիություն,
- Համակարգված և հետևողական թեմատիկ պլանավորում,
- Ներգրավվածություն,
- Էքսկուրսիայի կազմակերպման համատեղ մոտեցում:

Հասանելիությունը երեխաների կողմից ստացված ինֆորմացիան է՝ իրենց տարիքի և զարգացմանը համապատասխան: Ինֆորմացիան պետք է տրվի ոչ միայն խոսքային, այլ նաև տեսողական, հուզական և կիրառվի խոսքային հնարներ:

Համակարգված և հետևողական թեմատիկ պլանավորումը տվյալ նպատակի իրագործումն է: Այն ենթադրում է ոչ միայն էքսկուրսիայի իրականացում այլև փոխկապակցված միջոցառումների իրագործում՝ մեկ թեմայի շուրջ:

Այսպիսի ինտեգրված էքսկուրսիաները նպաստում են ծնողների հետ համագործակցությանը, երեխաների ծանոթացմանը թանգարաններին, գրադարաններին, կրթական օջախներին:

Համակարգվածության մյուս առանձնահատկությունն այն է, որ էքսկուրսիայի ժամանակ ընդլայնվում է երեխաների աշխարհայացքը, նրանց ակտիվ, կապակցված խոսքը, հարստանում է բառապաշարը, մեծանում է պատասխանատվության զգացումը, աշխատունակությունը, զարգանում է ֆիզիկական ունակությունները, փոխօգնության զգացողությունը, գեղեցիկը տեսնելու կարողությունը:

Էքսկուրսիայի ամփոփում

Էքսկուրսիայի հիմնական մասերից է ամփոփումը, որը կարող է տեղի ունենալ ինչպես էքսկուրսիայի վայրում, այնպես էլ մանկապարտեզում:

Կրկին կարելի է առաջադրել հարցեր.

- Ի՞նչ նպատակով էր կազմակերպվել,
- Ի՞նչ պետք է անելին երեխաները,
- Ի՞նչ առարկաներ և երևույթներ ուսումնասիրեցին,
- Ի՞նչ սովորեցին:

Այս ամփոփման ժամանակ կարևոր տեղ պետք է տալ կարգապահական հարցերին, որը ինչպես այդ էքսկուրսիայի, այնպես էլ հետագա էքսկուրսիաների կազմակերպման համար կարևոր նշանակություն ունի:

Էքսկուրսիայի ամփոփման աշխատանքների մեջ մտնում է նաև հավաքած նյութերի մշակումը: Հավաքված նյութերի մի մասը կարող է կապված լինել էքսկուրսիայի բուն թեմայի հետ, իսկ մյուս մասը կարող են պահել հետագա ուսումնասիրությունների համար:

Դրանք անհրաժեշտ է դասավորել արկղերում, թղթապանակներում հետագայում օգտագործելու նպատակով:

Այդ նյութերի մշակմանը պետք է մասնակից դարձնել որքան հնարավոր է շատ երեխաների, որովհետև այն նպաստում է ինչպես աշխատանքային դաստիարակության, այնպես էլ երեխաների բնավորության մեջ դրական

զծեր՝ պարտաճանաչություն, ճշմարտապահություն ու բարեխղճության արմատավորում:

Էքսկուրսիաներից հետո նպատակահարմար է նաև կազմակերպել ամրապնդող պարապմունքներ՝ ստացված ինֆորմացիան ավելի լավ յուրացնելու համար (կերպարվեստային):

Մշակույթային այցեր

Էքսկուրսիաներից ոչ պակաս կարևոր են նաև մշակույթային այցերը թանգարաններ, հուշարձաններ, գրադարաններ, երաժշտական դպրոցներ, որոնք ընդլայնում են սաների մտահորիզոնը, սովորեցնում հասկանալ և գնահատել արվեստը, ինչպես նաև ճանաչել հայրենի երկրի պատմությունը, մշակույթը:

Թանգարանները, գրադարանները կամ գեղարվեստի դպրոցները մշակույթային արժեքների պահպանման անցյալի հիշողությունը, օգտակար տեղեկությունները սերնդեսերունդ փոխանցելու միջոց են, իսկ մենք մեծերս պարտավոր ենք պահպանել և փոխանցել գիտելիքներն ու մշակույթային արժեքները մեր սաներին:

Ինչպես էքսկուրսիաները, այնպես էլ մշակույթային այցերն ունեն առանձնահատկություններ, որոնց նպատակն է.

- Հայրենասիրական դաստիարակություն,
- Մտահորիզոնի զարգացում,
- Ժողովրդի, մշակույթի և սովորույթների նկատմամբ հարգանք սերմանելը:

Մշակույթային և պատմական էքսկուրսիան նպաստում է հիմնական անհատական ուսումնական գործողությունների ձևավորմանը.

- Երեխան զարգացնում և պահպանում է սովորելու դրական մոտիվացիա և ճանաչողական հետաքրքրություն,
- Երեխան ձգտում և սովորում է նոր բաներ փնտրել իրեն շրջապատող աշխարհում,
- Ուսումնասիրելով իր ժողովրդի մշակույթը, երեխան սկսում է իրեն ճանաչել, որպես հասարակության քաղաքացի իր արժեքներով և ավանդույթներով, միաժամանակ հպարտանալով իր մշակույթի մեծությամբ և բազմազանությամբ:
- Շփվելով մշակույթային և բնական առարկաների հետ երեխան գիտակցում է իր

պատասխանատվությունը դրանց մասին հոգալու և դրանց պահպանման համար,ինչը զարգացնում է նրա էթիկական զգացմունքները և ձևավորում էկոլոգիական մշակույթ,

- Էքսկուրսիայի ընթացքում երեխայի մոտ ձևավորվում է գեղագիտական ճաշակ:

Այցը թանգարաններ նպաստում են նախադպրոցական տարիքի երեխաների ճանաչողական հետաքրքրության և համահունչ խոսքի զարգացմանը:Էքսկուրսիաները դեպի թանգարաններ օգնում են նորովի ընկալել աշխարհը:Թանգարանային ցուցանմուշների հետ ծանոթանալն օգնում է

երեխաներինծանոթանալ անցյալին,այստեղ նրանք ստանում են հայրենասիրական դաստիարակություն,որի էությունը երեխայի հոգու մեջ սեր սերմանելն է դեպի հայրենի բնությունը,տունը ու ընտանիքը,դեպի երկրի պատմությունն ու մշակույթը:

Մեր մանկապարտեզը գտնվում է Սյունիքի արտում՝ չքնաղ Կապանում: Կարելի է ասել, որ մենք՝ Սյունեցիներս ապրում ենք թանգարան-քաղաքում, հուշարձան-քաղաքում, մշակույթային մի քաղաքում, ինչը դրական է անրադառնում երեխաների կրթադաստիարակչական աշխատանքներին, նպաստում նրանց հայրենասիրության զգացումի ձևավորմանը:

Ծնողների ակտիվ մասնակցությամբ իրականացնում ենք շրջայցեր ապահովելով ծնող-մանկապարտեզ փոխադարձ կապը:

Էքսկուրսիա ենք կազմակերպել դեպի Վահանավանքի և Հալիձորի վանական համալիր, հուշահամալիրներ, Էլեկտրոնային գրադարան, երկրագիտական և պատմամշակութային թանգարաններ, նկարիչների արվեստանոցներ:

Դեպի Վահանավանքի վանական համալիր կատարած էքսկուրսիայի արդյունքում երեխաները ծանոթացան հարազատ քաղաքի տարածքում գտնվող վանական համալիրի շինությանը, ստացան Տեր Խաչատուրի օրհնանքը, ինչի արդյունքում բարձրացավ նրանց հայերանասիրական ոգին:

Հօգուտ մայր բնության՝ մաքրեցինք համալիրի տարածքը կենցաղային աղբից, չորացած ձյուղերից:

Մաքուր օդում լինելը նպաստեց երեխաների ֆիզիկական ակտիվությանը: Կազմակերպված մրցակցային խաղերի արդյունքում մեծացավ կոլեկտիվ գործելու զգացումը, նոր մարդկանց հետ շփումը:

Այսպիսով էքսկուրսիաները շրջակա աշխարհը ճանաչելու, սիրելու, պահպանելու խթան են հանդիսանում նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար:

Ցանկացած այցից առաջ տեղեկացնում ենք այցի նպատակի մասին, երեխաներին փոխանցում իրենց տարիքին հասանելի, ընկալելի տեղեկություններ:

Իրականացնում ենք զրույցներ էքսկուրսիայից առաջ, թե ինչպես պետք է դրսևորեն իրենց պարտեզի սահմաններից դուրս, նկարների, տեսասահիկների միջոցով ծանոթացնում ենք մեր երթուղուն: Դեպի մեր նպատակադրված վայր, ճանապարհին երեխաները ստանում են հանձնարարություններ, և տեղում իրականացնում հանձնարարությունները. հավաքում են տերևներ, կոներ՝ մեծ և փոքր, փոքրիկ չորացած ճյուղեր՝ ինքնաշեն առարկաներ պատրաստելու համար:

Շնորհիվ մեր բանիմաց և հմուտ էքսկուրսավարների, ովքեր երեխաներին հասանելի բառերով և տերմիններով ներկայացնում են թանգարանային ցուցանմուշները, կտավները, հնագիտական իրերը, բոլոր միջոցառումներն անցնում են հետաքրքիր և բովանդակալից, ինչի ապացույցը էքսկուրսիաների ժամանակ արված լուսանկարներից մեզ ժպտացող աչուկներն են:

Եզրակացություն

Երեխան իր ճանաչողության գործընթացում հետզհետե բացահայտում է իրեն շրջապատող աշխարհը և նրա առջև բացվում են բնության գեղեցկությունները: Գեղեցիկը նկատելու կարողության ձևավորմանը զուգընթաց հարկավոր է երեխաներին սովորեցնել բնության մեջ ներդաշնակության խորհուրդն ըմբռնելու արվեստը և ձգտում առաջացնել չխաթարելու այն:

Այսպիսով, Նախադպրոցականների գեղագիտական դաստիարակության ձևավորմանն ու զարգացմանը նպաստակառուղիված էքսկուրսիաները կարելի է համարել «Կենդանի հայեցողություն-բազմաբնույթ մտածողություն-գործնական քայլեր» եռամիասնական քայլարշավ ընթացող մի գործընթաց, որը լուծում է ոչ միայն կրթական և սոցիալական, այլև «Արժեքային համակարգ» բաղադրիչով նախատեսված՝ սովորողների անձնային որակների ձևավորմանն ուղղված բազում խնդիրներ՝ ձևավորելով բարոյագիտական արժեքներ կրող անձ:

Օգտագործվող գրականության ցանկ

1. Աշոտ Տեր-Գրիգորյան «Գործնական աշխատանքները բացատրական ընթերցանության դասերին» ՀԱՅՊԵՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՀՐԱՏ, Երևան 1963թ.
2. Կարինե Մարտիրոսյան «Էկոլոգիական դաստիարակությունը նախադպրոցական տարիքում» Երևան 20007թ.
3. <https://lib.amedu.am/files/resource/files/2022-12-31/024b26afd7869a9b07e13be6fdf43de3.docx>
4. <https://lib.amedu.am/files/resource/files/2022-12-28/84bead9f00555ecacb90bd8c9531e9ec.docx>